

Tomasz Norek

Analiza i ocena głównych determinantów rozwoju potencjału innowacyjnego w województwie zachodniopomorskim

Ekonomiczne Problemy Usług nr 48, 131-142

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

TOMASZ NOREK

Uniwersytet Szczeciński

ANALIZA I OCENA GŁÓWNYCH DETERMINANTÓW ROZWOJU POTENCJAŁU INNOWACYJNEGO W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

Wprowadzenie

Jednym z istotnych problemów współczesnej ekonomii jest problem pomiaru i oceny potencjału innowacyjnego w wymiarach terytorialnym, regionalnym i lokalnym. Innowacyjność będąca jednym z kluczowych determinantów kształtowania konkurencyjności przedsiębiorstw¹ oraz jednym z najbardziej progresywnych czynników rozwoju i wzrostu społeczno-gospodarczego² jest wypadkową szeregu procesów o charakterze społecznym, gospodarczym oraz przestrzennym.

Powszechnie uznaje się, że innowacyjność w ujęciu krajowym jest wynikiem innowacyjności regionalnej, zaś innowacyjność w ujęciu regionalnym jest determinowana między innymi innowacyjnością przedsiębiorstw działających w danym regionie, funkcjonowaniem sfery badawczo-rozwojowej, jakością kapitału społecznego oraz regulacjami w obszarze polityki innowacyjnej. Duża część czynników istotnie wpływających na potencjał innowacyjny ma trudno mierzalny czy też niekwantyfikowany charakter.

Dodatковым problemem jest słabość systemów monitorowania regionalnego potencjału innowacyjnego, co skutkuje złą dostępnością, jakością i ilości danych a to z kolei powoduje, że:

- informacje związane z rozwojem regionu są niepełne, niespójne, rozproszone i często sprzeczne z sobą,

¹ P. Drucker, *Innowacja i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, Warszawa 1992.

² W. Błasiak, *Innowacyjność jako warunek rozwoju regionu i układów lokalnych. Formy i instrumenty innowacyjności w rozwoju regionalnym i lokalnym*, Instytut Studiów i Projektów Rozwoju, Będzin 2005.

- informacje udostępniane są ze znacznym opóźnieniem czasowym,
- występuje wiele trudności w porównywaniu informacji dla kolejnych okresów czasowych.

Wskazana wieloaspektowość i złożoność zjawisk kształtujących potencjał innowacyjny zmusza do poszukiwania optymalnych metod oceny potencjału innowacyjnego. Opisywane w literaturze przedmiotu i wykorzystywane w praktyce metody pomiaru innowacyjności często przynoszą różne wyniki, co zmusza do prowadzenia pogłębionych analiz mających na celu uchwycenie rzeczywistego potencjału innowacyjnego regionów.

Bez względu na zastosowaną metodę pomiaru i oceny innowacyjność polskiej gospodarki w ujęciu krajowym jest na stosunkowo niskim poziomie. W opublikowanym w 2008 roku przez InnoMetrics raporcie „European Innovation Scoreboard 2007” polska gospodarka pod względem innowacyjności wyrażanej wskaźnikiem SII (ang. *Summary Innovation Index*) znalazła się na 31. miejscu na 37 badanych. Krytyczną ocenę innowacyjności naszej gospodarki potwierdzają także analizy przeprowadzone przez Bank Światowy – w 2006 roku pomiar innowacyjności polskiej gospodarki w oparciu o wskaźnik KEI (ang. *Knowledge Economy Indicator*) ulokował nas na 26. miejscu na 31 badanych krajów³.

W Polsce (podobnie jak w większości krajów Europy środkowo-wschodniej) występuje duże zróżnicowanie w potencjale innowacyjnym poszczególnych regionów⁴. Problematyka zróżnicowania potencjału innowacyjnego regionów czy oceny i identyfikacji barier rozwoju działalności innowacyjnej jest przedmiotem licznych badań i studiów, co ewidentnie ukazuje wagę i znaczenie problemu⁵.

Celem artykułu jest próba klasyfikacji aktualnego potencjału innowacyjnego regionu zachodniopomorskiego na tle innych regionów Polski. Na tle aktualnej sytuacji gospodarczej regionu zachodniopomorskiego (w kontekście oceny potencjału innowacyjnego) autor zaprezentuje w sposób syntetyczny wybrane aspekty determinujące rozwój potencjału innowacyjnego regionu.

Z uwagi na objętość i charakter publikacji autor celowo zrezygnował ze szczegółowego opisu metodologii pomiaru oraz konstrukcji narzędzi pomiarowych czy też próby uchwycenia i oceny związków przyczynowo-skutkowych zachodzących między determinantami wpływającymi na potencjał regionu czy wykazania barier rozwoju innowacyjności w regionie. Pierwszy aspekt jest szeroko opisywany w literaturze, drugi zaś jest przedmiotem innych publikacji autora.

³ *Innowacyjność w Polsce w ujęciu regionalnym: nowe teorie, rola funduszy unijnych i klastrów*, S. Pangis-Kania, K. Piech (red.), Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa, 2008, s. 250.

⁴ A. Żolnierski, *Potencjał innowacyjny polskich małych i średniej wielkości przedsiębiorstw*, PARP, Warszawa 2005

⁵ *Polska regionalna i lokalna w świetle badań EUROREG*, G. Gorzelak (red.), Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 2007, *Knowledge and innovation precesses In Central and East European economies*, K. Piech (edited), The Knowledge & Innovatin Institute, Warsaw 2007.

W artykule wykorzystano powszechnie dostępne dane statystyczne oraz wyniki badań empirycznych przeprowadzonych przez Katedrę Efektywności Innowacji Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego w ramach realizacji projektów wspierających innowacyjność regionalną⁶.

1. Charakterystyka gospodarcza regionu zachodniopomorskiego

Specyfika związana ze strukturą gospodarki oraz uwarunkowania geograficzne istotnie wpływają na potencjał innowacyjny regionu. Województwo zachodniopomorskie zajmuje powierzchnię 22,9 tys. km² (12 miejsce pod względem wielkości, 7,3% pow. kraju). Liczba ludności wynosi 1 692 271 (6 miejsce pod względem liczby mieszkańców, dane z roku 2007).

Według danych GUS, w roku 2006, 9% pracujących w zachodniopomorskim było zatrudnionych w rolnictwie (16,6% w Polsce), 28,1% w przemyśle (28,5% w Polsce), 62,9% w usługach (54,9% w Polsce). Stopa bezrobocia na koniec września 2009 wynosiła w województwie zachodniopomorskim 14,5% (10,9% w Polsce). Struktura zatrudnienia według sektorów stawia region zachodniopomorski w korzystnej sytuacji na tle innych województw.

W ostatnich kilkunastu latach gospodarka województwa zachodniopomorskiego przeżywała okres dekonunktury i ewidentnego spadku aktywności. Sytuacja gospodarcza regionu zachodniopomorskiego była w ostatnich latach źródłem wielu badań, które potwierdzały fakty kryzysu⁷. Znacząco zmalał udział województwa zachodniopomorskiego w strukturze PKB kraju, plasując go dopiero na 9. miejscu⁸. Mimo potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej bezpośrednie inwestycje zagraniczne w regionie w 2006 roku wyniosły 101 mln dolarów, co stanowiło zaledwie 3,2% inwestycji zagranicznych w skali kraju i dawało regionowi 10. miejsce w Polsce.

Nastąpiła wyraźna zmiana profilu gospodarczego w regionie województwa zachodniopomorskiego. Wzrosła ranga sektora usług, a na znaczeniu zyskały przedsiębiorstwa małe i średnie, które stanowią obecnie ponad 99% podmiotów gospodarczych w regionie⁹. Zgodnie z danymi REGON 2,9% podmiotów działa w sektorze rolnym i wydobywczym (w Polsce 2,6%), 20,1% w przemyśle i budownictwie (w Polsce 21%) oraz 77% w usługach (w Polsce 76,4%) – struktura sektorowa podmiotów gospodarczych jest zbliżona do przeciętnej w kraju.

Do mocnych stron województwa można zaliczyć: położenie na skrzyżowaniu dróg wodnych (dające szansę na rozwój sektora usług transportowo-spedycyjno-logistycznych),

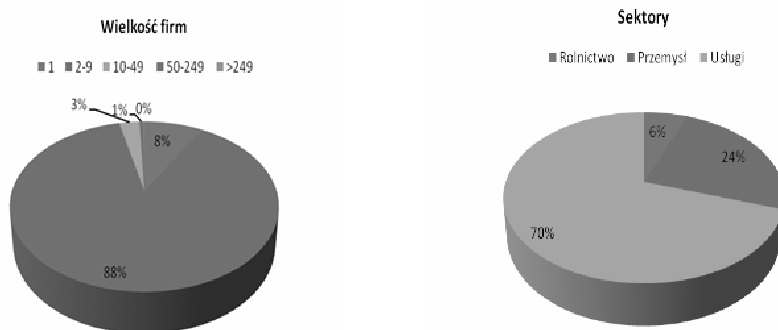
⁶ Uniwersytet Szczeciński w latach 2006–2008 uczestniczył w realizacji projektów InMor i BTT, w ramach których zrealizowano badania mające na celu identyfikację aktualnego stanu innowacyjności branż: morskiej, budowlanej, turystycznej i transportowej regionu zachodniopomorskiego oraz określenie możliwości współpracy i transferu innowacji między firmami regionu.

⁷ *Innowacje w działalności przedsiębiorstw integracji z Unią Europejską*, red. W. Janasz, Difin, Warszawa 2005, s. 275.

⁸ Dane GUS dla województwa zachodniopomorskiego 2007, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/szczec/ASSETS_woj_2007_rachunki_regionalne_01.pdf.

⁹ Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2007–2013, s. 24.

bliskość Berlina, a także poprawiający się ustawicznie poziom wykształcenia ludności. Jako dodatkowy atut województwa można wskazać walory przyrodnicze wpływające na dynamiczny rozwój turystyki.

Rys. 1. Struktura wielkościowa i sektorowa podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie zachodniopomorskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Do najistotniejszych słabości regionu należy zaliczyć w pierwszej kolejności nierównomierne rozmieszczenie zasobów gospodarczych (w strukturze ekonomicznej dominują dwa miasta: Szczecin i Koszalin – pozostałe obszary są na niższym poziomie rozwoju gospodarczego) oraz struktura gospodarcza, w której ciągle dominującą pozycję zajmuje przeżywająca kryzys branża morska.

2. Analiza i ocena potencjału innowacyjnego regionu zachodniopomorskiego

Potencjał innowacyjny regionu może być analizowany i oceniany za pomocą różnych metod i związanych z nimi wskaźników, np. metodologia OECD, metodologia Frascati, metodologia Oslo czy też za pośrednictwem systemów statystycznych, takich jak Eurostat czy GUS¹⁰.

W dalszej części artykułu zostaną zaprezentowane wybrane wskaźniki opisujące potencjał innowacyjny polskich regionów w następujących aspektach:

- nakładów i efektów działalności badawczo-rozwojowej podmiotów gospodarczych (w tym szkół wyższych i jednostek badawczo-rozwojowych),
- innowacji wprowadzanych przez podmioty gospodarcze w sektorze produkcyjnym i usługowym,

¹⁰ Problem metodyk pomiaru innowacyjności jest szeroko opisywany w literaturze, por. M. Górzyński, *Przegląd wskaźników monitorowania i systemów wspierania innowacyjności w krajach UE i wybranych krajach pozaeuropejskich – wnioski i rekomendacje dla Polski*, CASE – Doradcy, Warszawa 2005.

- innowacji nabytych przez podmioty gospodarcze w sektorze produkcyjnym i usługowym,
- zakresu współpracy w zakresie działalności innowacyjnej między firmami w regionie.

Taki zestaw wskaźników pozwoli na dokonanie analiz i oceny potencjału innowacyjnego regionu zachodniopomorskiego oraz wskazanie głównych determinantów jego rozwoju. Prezentowane wskaźniki zostały obliczone dla danych z 2007 r.

Tabela 1. Działalność B+R w polskich regionach

Województwo	Odsetek firm, które prowadziły działalność B+R w 2007 r.		Odsetek firm, które wdrożyły innowacje w latach 2002-2007	
	małe	średnie	małe	średnie
dolnośląskie	9	14	16	35
kujawsko-pomorskie	6	13	17	36
lubelskie	6	14	19	46
lubuskie	3	10	11	33
łódzkie	2	16	15	39
małopolskie	7	16	23	43
mazowieckie	5	17	16	44
opolskie	6	14	17	41
podkarpackie	5	15	21	41
podlaskie	4	13	13	32
pomorskie	12	14	16	39
śląskie	8	16	23	49
świętokrzyskie	3	17	20	44
warmińsko-mazurskie	3	17	20	43
wielkopolskie	2	9	13	35
zachodniopomorskie	3	13	15	29
średnia krajowa	5	14	17	40

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS.

Odsetek firm, które prowadziły działalność B+R: region zachodniopomorski – pozycja 14. (lider: region pomorski – 26%).

Odsetek firm, które wprowadziły innowacje: region zachodniopomorski – pozycja 16. (lider: region śląski – 72%).

Tabela 2. Nakłady na innowacje w polskich regionach

Województwo	Nakłady na innowacje firm innowacyjnych w 2007 r. w tys. zł		Nakłady na B+R firm innowacyjnych w 2007 r. tys. zł	
	średnie	małe	średnie	małe
dolnośląskie	1692	228	80	84
kujawsko-pomorskie	1572	895	38	2
lubelskie	1312	238	75	12
lubuskie	1541	740	36	7
łódzkie	1604	278	163	6
małopolskie	1828	249	44	4
mazowieckie	2416	492	154	43
opolskie	1041	473	28	14
podkarpackie	1071	198	65	19
podlaskie	1148	213	40	9
pomorskie	1295	612	60	27
śląskie	1616	295	75	21
świętokrzyskie	1298	248	40	2
warmińsko-mazurskie	772	312	26	2
wielkopolskie	1368	515	86	22
zachodniopomorskie	1260	309	25	4
średnia krajowa	1570	384	80	23

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS

Nakłady na innowacje: region zachodniopomorski – pozycja 10. (lider: region mazowiecki).

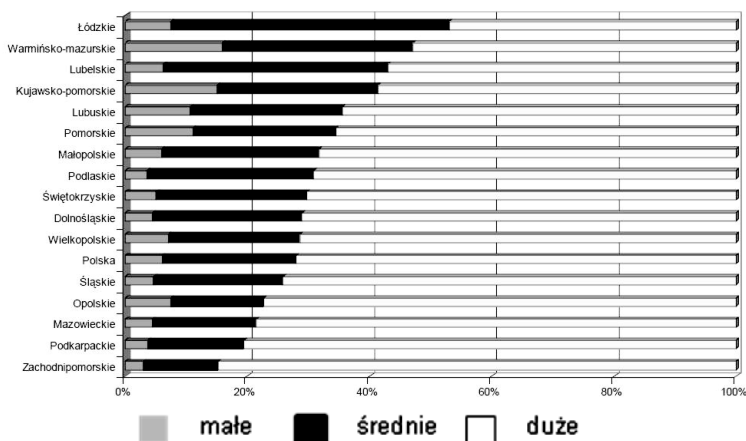
Nakłady na B+R w firmach innowacyjnych: region zachodniopomorski – pozycja 15. (lider: region mazowiecki).

Tabela 3. Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w polskich regionach

Województwo	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w liczbie przedsiębiorstw ogółem [%]
mazowieckie	26,9
podlaskie	25,7
pomorskie	23,7
śląskie	23,4
wielkopolskie	22,9
kujawsko-pomorskie	22,0
świętokrzyskie	20,7
dolnośląskie	20,3
lubelskie	19,6
małopolskie	19,6
opolskie	18,3
warmińsko-mazurskie	18,1
łódzkie	16,3
podkarpackie	15,6
zachodniopomorskie	12,0
lubuskie	7,6
średnia krajowa	19,5

Źródło: opracowania własne na podstawie danych GUS.

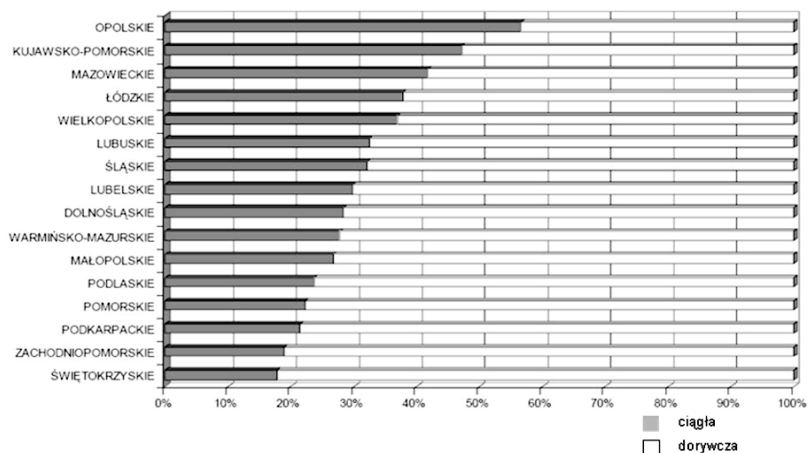
Odsetek firm innowacyjnych w ogólnej liczbie działających przedsiębiorstw: region zachodniopomorski – pozycja 15. (lider: region mazowiecki – 26,9%).

Rys. 1. Udział sektora MSP w regionalnych nakładach innowacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Udział sektora MSP w regionalnych nakładach innowacyjnych: region zachodniopomorski – pozycja 16. (lider: region łódzki – 53%).

Rys. 2. Specyfika działalności badawczo-rozwojowej prowadzonej przez MSP w polskich regionach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Region zachodniopomorski – pozycja 15.; lider: region opolski – 56% działań o charakterze ciągłym.

Pod względem poziomu innowacyjności województwo zachodniopomorskie zajmuje na tle kraju pozycję poniżej przeciętnej, zaś potencjał innowacyjny regionu zachodniopomorskiego jest nieadekwatny do jego ogólnego potencjału gospodarczego.

Zaprezentowane wskaźniki oraz wiele wskaźników dodatkowych posłużyły do obliczenia sumarycznego wskaźnika RIS pozwalającego na dokonanie syntetycznej oceny potencjału innowacyjnego regionu zachodniopomorskiego na tle innych regionów kraju. Wyniki zostały zaprezentowane w tabeli nr 4.

Tabela 4. Sumaryczna wartość wskaźnika RIS

Lp	Województwo	Wartość wskaźnika
1	mazowieckie	0,8866
2	dolnośląskie	0,5716
3	małopolskie	0,4565
4	śląskie	0,4405
5	pomorskie	0,4288
6	wielkopolskie	0,4071
7	łódzkie	0,403

Tabela 4. Sumaryczna wartość wskaźnika RIS (cd.)

Lp	Województwo	Wartość wskaźnika
8	warmińsko-mazurskie	0,3916
9	podlaskie	0,3794
10	świętokrzyskie	0,3567
11	opolskie	0,3182
12	zachodniopomorskie	0,2894
13	lubuskie	0,2544
14	kujawsko-pomorskie	0,1942
15	lubelskie	0,1922
16	podkarpackie	0,1083

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Region zachodniopomorski w klasyfikacji EU jest klasyfikowany pod względem innowacyjności na pozycji 42. z takimi regionami jak: Kampania, Sycylia, Molise, Kentri, Macedonia, Malta, Baleary.

Niski poziom innowacyjności regionu zachodniopomorskiego potwierdzają również inne badania. Poziom innowacyjności województwa zachodniopomorskiego, mierzony syntetycznym wskaźnikiem, uwzględniającym informację nt. działalności innowacyjnej podmiotów gospodarczych, poziomu nakładów na B+R, zasobów ludzkich w sektorze B+R, poziomu wykształcenia społeczeństwa oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego, liczby szkół wyższych oraz studentów (w tym studentów kierunków technicznych), w 2006 roku plasował region zachodniopomorski na 11. miejscu w kraju (pozycja obliczona przy pomocy metody Perkala) lub na 10. miejscu w kraju (pozycja obliczona przy pomocy metody Hellwiga)¹¹.

Jako główne determinanty wpływające na niski potencjał innowacyjny regionu zachodniopomorskiego należy wskazać:

- minimalny udział sektora MSP w regionalnych nakładach na działalność innowacyjną,
- minimalny odsetek firm, które wprowadzają innowacje w swojej działalności,
- niski poziom nakładów na działalność B+R w regionie w relacji do PKB (w zachodniopomorskim wskaźnik ten wynosi 0,27% przy średniej krajowej 0,65% i 2% w Unii Europejskiej; nakłady na działalność B+R w przeliczeniu na jednego mieszkańca (53 zł w zachodniopomorskim przy średniej krajowej równej 120 zł),
- dorywczy charakter prac o charakterze innowacyjnym prowadzonych w przedsiębiorstwach regionu,
- niską liczbę zgłoszonych patentów,

¹¹ *Zdolności innowacyjne polskich regionów, Ranking potencjału innowacyjnego polskich regionów z wykorzystaniem miar syntetycznych*, A. Nowakowska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009.

- małą liczbę działających w regionie firm z nowoczesnych branż gospodarki, brak sprawnie działających jednostek i organizacji, których zadaniem jest tworzenie i transfer technologii (województwo zachodniopomorskie zajmuje ostatnie miejsce w kraju pod względem udziału prac rozwojowych w wydatkach na B+R. Podobnie niekorzystny jest udział środków przeznaczanych przez przedsiębiorstwa regionu na finansowanie nauki, wynoszący 0,6% przy średniej krajowej 9,9%. Mimo że zwiększyła się liczba uczelni wyższych i studentów, jednak transfer wiedzy i technologii między sektorem naukowo-badawczym a praktyką gospodarczą w regionie pozostał na bardzo niskim poziomie).

Oprócz analizy głównych wskaźników determinujących rozwój potencjału innowacyjnego regionu zachodniopomorskiego można również wskazać dodatkowe czynniki wpływające na niską innowacyjność regionu. Badania prowadzone w Katedrze Efektywności Innowacji Wydziału Zarządzania i Ekonomiki Usług wskazują, że innymi czynnikami istotnie determinującymi rozwój potencjału innowacyjnego regionu zachodniopomorskiego są:

1. niedostateczny przepływ informacji o możliwych źródłach finansowania działalności innowacyjnej,
2. niewystarczające zaufanie przedsiębiorstw do innych firm regionu (brak odpowiedniej wiedzy o innych podmiotach działających w regionie zachodniopomorskim, ich potrzebach i ofertach),
3. trudności z określeniem własnych potrzeb technologicznych i organizacyjnych,
4. brak wiedzy wśród przedsiębiorstw o badaniach prowadzonych przez jednostki B+R regionu zachodniopomorskiego,
5. brak współpracy z jednostkami B+R lub zła ocen tej współpracy,
6. niewystarczające wsparcie organizacyjne ze strony instytucji okołobiznesowych dla przedsiębiorstw regionu zachodniopomorskiego.

Streszczenie

Powszechnie uznaje się, że innowacyjność jest jednym z podstawowych elementów kształtowania konkurencyjności przedsiębiorstw oraz jednym z najbardziej progresywnych czynników rozwoju i wzrostu społeczno-gospodarczego w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Znaczenie innowacyjności dla rozwoju gospodarczego jest wyraźnie akcentowane w kreowaniu polityki gospodarczej Unii Europejskiej i znajduje potwierdzenie w założeniach Strategii Lizbońskiej, której jednym z celów jest budowa europejskiej gospodarki opartej na wiedzy.

W artykule opisany został aktualny poziom innowacyjności regionu zachodniopomorskiego oraz przeprowadzona analiza i ocena głównych determinantów rozwoju potencjału innowacyjnego regionu.

Literatura

- Aktualny stan i postulowane obszary innowacyjności i współpracy w Zarządzie Morskich Portów Szczecin i Świnoujście (ZMPSiŚ)*, raport z badań przeprowadzony w ramach projektu InMor, Szczecin, listopad 2006.
- Aktualny stan i postulowane obszary innowacyjności i współpracy w Szczecińskiej Stoczni Remontowej Gryfia S.A.*, raport z badań przeprowadzony w ramach projektu InMor, Szczecin, grudzień 2006.
- Aktualny stan i postulowane obszary innowacyjności i współpracy w Stoczni Szczecińskiej Nowa Sp. z o.o.*, raport z badań przeprowadzony w ramach projektu InMor, Szczecin, grudzień 2006.
- Badanie wpływu największych firm województwa zachodniopomorskiego na regionalne MŚP*, ekspertyza wykonana dla celów projektu „Analiza, opracowanie i doskonalenie regionalnej strategii innowacyjności w regionie zachodniopomorskim...”, Szczecin, sierpień 2004.
- Brojak-Trzaskowska M., *Uwarunkowania innowacyjności jako źródła rozwoju przedsiębiorstw na przykładzie województwa zachodniopomorskiego*, Konferencja Naukowa Management Forum 2020 „Nowoczesne koncepcje i metody zarządzania strategicznego”, Warszawa, 14 maja 2006.
- Polska regionalna i lokalna w świetle badań EUROREG*, G. Gorzelak (red.), Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 2007.
- Innowacje w rozwoju przedsiębiorstw w procesie transformacji*, W. Janasz (red.), Difin, Warszawa 2004.
- Innowacje w działalności przedsiębiorstw integracji z Unią Europejską*, W. Janasz, (red.) Difin, Warszawa 2005.
- Janasz W., Koziół K., *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2007.
- Wiedza, innowacyjność, przedsiębiorczość a rozwój regionów*, A. Jewtuchowicz (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004.
- Kołodko G. W., *Wędrujący świat*, Pruszyński i S-ka, Warszawa 2008.
- Koziół K., *Model polityki innowacyjnej w Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2005.
- Niedzielski P., Downar W., Rychlik K., *Innovativeness of maritime sector companies in the Westpomeranian Region*, In: *Knowledge and innovation processes in Central and East European economies*, *The Knowledge & Innovation Institute*, K. Piech (ed.), Warszawa 2006.
- Tendencje innowacyjnego rozwoju polskich przedsiębiorstw*, Okoń-Horodyńska E. (red.), Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2008.
- Niedzielski P., Jaźwiński I., *Absorpcja i dyfuzja innowacji jako czynnik intensyfikujący rozwój regionalny*, Zeszyty Naukowe WSZ „Oeconomicus” PTE w Szczecinie „Gospodarka – rozwój i zmiany” 2002, nr 2.
- Niedzielski P., Jaźwiński I., *Polityka regionalna i innowacje w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa zachodniopomorskiego*, III Konferencja naukowa z cyklu Wiedza i Innowacje

- pod tytułem: „Wiedza i innowacje w rozwoju gospodarki: siły motoryczne i bariery”, Kraków, 11 stycznia 2007
- Zdolności innowacyjne polskich regionów*, A. Nowakowska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009.
- Budowanie zdolności innowacyjnych regionów*, A. Nowakowska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009.
- Innowacyjność w Polsce w ujęciu regionalnym: nowe teorie, rola funduszy unijnych i klastrów*, S. Pangis-Kania, K. Piech (red.), Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa, 2008.
- Regionalny Zachodniopomorski Klaster Morski – tło, założenia, rekomendacje*, ekspertyza wykonana w ramach projektu InMor, Politechnika Szczecińska, grudzień 2007.
- Regionalna Strategia Innowacyjności w Województwie Zachodniopomorskim* opracowana w ramach projektu „Analiza, opracowanie i doskonalenie regionalnej strategii innowacyjności w regionie zachodniopomorskim we współpracy z RITTS – regionu Neubrandenburg/Greifswald w Niemczech oraz krajowymi i międzynarodowymi ekspertami” w styczniu 2005.
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015* przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, uchwałą z dnia 23 października 2000.
- Taczała M., Trzeciak M., Jastrzębski T., *Regionalny zachodniopomorski klaster morski – tło, założenia, rekomendacje*. Ekspertyza wykonana w ramach projektu InMor, Politechnika Szczecińska, grudzień 2007.
- Przedsiębiorczość Innowacyjność Foresight. Aspekty ekonomiczne, społeczne i ekologiczne*, L. Woźniak (red.), Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2008.
- Żołnierski A., *Potencjał innowacyjny polskich małych i średniej wielkości przedsiębiorstw*, PARP, Warszawa 2005.

ANALYSIS AND ASSESSMENT OF THE MAIN DETERMINANTS IN THE DEVELOPMENT OF THE WEST POMERANIA

Summary

It is widely recognized that, innovation is one of the key elements shaping the competitiveness of enterprises and one of the most progressive factors of development and socio-economic growth in the local and regional dimension.

The importance of innovation for economic development is clearly emphasized in the creation of the economic policy of the European Union and supported by the assumptions of the Lisbon Strategy which aims is to build a European knowledge-based economy.

The article described the current level of innovation will be the region of West and will be carried out to analyze and evaluate the major determinants of the development of the region.

Translated by Tomasz Norek